

Nexus: Od kapitalismu k fašismu

Role zastupitelské demokracie

Peter Joseph

Úvod, Slepá skvrna

V moderním sociopolitickém diskurzu zůstává jedno téma debaty nejasné – míra kompatibility mezi *tržním kapitalismem* a *demokracií*. Léta pro-tržních předsudků na Západě, které se zrodily se zejména během studené války, odhalily mytologii, která se rozrostla ve slepou ortodoxii – myšlenku, že *hierarchická obchodní struktura*, která řídí náš každodenní život, vynucuje podřízenost zdola nahoru, udržuje diktátorskou kontrolu shora dolů a podporuje hlubokou společenskou propast v moci a přístupu, má být nějakým způsobem vnímána jako součást demokratického systému volby, rovnosti a svobody.

Iracionalita tohoto předpokladu je stejně ohromující jako rozšířenost přesvědčení. Vezměme si dichotomii v kontextu sociální evoluce. Během posledních 200 let probíhá rozsáhlé globální hnutí za lidská práva, které usiluje o vyrovnání skupinových vztahů, ukončení diskriminace, zlepšení nerovností v oblasti zdraví, zvýšení sociální a politické inkluze, a tím prosazuje základní rovnost a konec vykořisťování. Konec naprostého otroctví a segregace, volební právo žen, moderní ochrana LGBTQ komunity atd. jsou příklady této pozitivní sociální trajektorie, nejlépe zobecněné pod pojmem lidská práva.

Existuje však jedna oblast, kterou si takový pokrok neodvážil nijak reálně zpochybnit, bráněn litaní filozofických rozporů a falešných racionalizací: ekonomie.

Jak dále rozvádím ve své knize *The New Human Rights Movement (Hnutí za nová lidská práva)*, ekonomická rovnost je v našem globálním pochodu za zlepšení lidských práv jaksí tabu. Místo přímého řešení otázky ekonomické struktury převládají eufemistická gesta pod obecně přijímaným klamem. Například v dnešních zdánlivě progresivních kruzích, které si uvědomují chudobu a toxickou povahu nerovnosti, je běžné říkat něco jako: „Neusilujeme o rovnost výsledků. Usilujeme o rovnost příležitostí!“

Problém samozřejmě spočívá v tom, že samotná *systémová struktura tržní ekonomiky* automaticky ruší jakýkoli potenciál pro rovnost příležitostí, čímž toto tvrzení zcela ztrácí smysl. Úvaha o využití moderních prostředků k udělení všem lidem práva na přístup k bezplatným potravinám, vodě, bydlení a základním potřebám je v dnešním myšlení jednoduše vyloučena, stejně jako jakékoli uznání naprosté totalitní struktury podnikání – samotného *tržního systému* – který funguje přesně opačným způsobem, než co vyžaduje rovnost, spravedlnost, svobodná volba, společné rozhodování – a v konečném důsledku i základní demokratický stav.

Proč? Protože systém *tržní ekonomiky* a jeho systémová určení (následné funkce) jednoduše nejsou a nemohou být na žádné úrovni slučitelné s demokratickými principy.

Kaustická dynamika

Například v kontextu její procedurální dynamiky a potřeb vnitřního trhu, i když můžeme humánně chápat řešení hladu volným přístupem k potravinám spolu se zásobováním základními životními potřebami všech, kteří to potřebují (což technicky vzato můžeme bezpochyby udělat), takové rozhodnutí také znehodnocuje drahocenný obchod, který podporuje hospodářský růst.

Jak by většina lidí měla již vědět, odstranění potenciální obchodní aktivity znamená ztrátu energie (spotřeby); energie potřebné k udržení vnitřní stability *trhu*. Pokud se obchod zpomalí, ztrácí se poptávka, vysychá kupní síla, dochází ke ztrátě pracovních míst a vzniká recese/deprese, což vede k dalším problémům v oblasti veřejného zdraví a sociálním problémům. Udělat cokoli zdarma tuto energii likviduje. *Trhy* jsou systémem založeným na nedostatkovém vykořisťování a bez pohybu peněz, který by udržoval věci vzácné a lidi v neustálé potřebě vydělávat peníze, se systém smršťuje směrem ke kolapsu. To je neměnná povaha této struktury.

Druhým příkladem, tentokrát v kontextu moci, je to, že výsledky tržně založené společnosti se netýkají jen produkce, alokace a obecných ekonomických charakteristik – jsou také ústředním faktorem při určování toho, jak je *moc* rozdělována, a spojuje větší *bohatství* s větším společenským vlivem. Schopnost nakupovat velké množství půdy a zdrojů, vést pracovní sílu, lobovat za vládní legislativu, ovlivňovat kandidáty, sblížit se s dalšími mocnými lidmi prostřednictvím elitní příslušnosti a mnoho dalších mechanismů bezpochyby přímo propojuje *moc* a *bohatství*, aniž by bylo možné zde nalézt demokratickou sílu.

Čím více lidí se účastní *obchodního systému*, tím více bohatství posilujícího moc se přesouvá z nižších tříd do vyšších. Tuto málo uznávanou systémovou realitu je třeba pevně pochopit: Bylo prokázáno, že *trhy* díky své konkurenční struktuře jak vnitřními, tak vnějšími vlivy, neustále přesouvají peníze a bohatství nahoru, nikoli dolů, přičemž dnes 1 % populace vlastní více než 50 % světového bohatství. Tento výsledek extrémní nerovnosti bohatství není náhoda ani neúspěch. Je to to, co systém dělá *endogenně*.

Jde o to, že odklon od tlaku *trhu* vyvolaného nedostatkem nespočívá jen v udržování oběhu peněz, aby se zabránilo ekonomickému poklesu; jde také o posilování a zachování statusu quo, etablování moci a neustálý růst moci ve formě peněz a bohatství.

Jinými slovy, kdyby se lidé zítra probudili a měli by své základní potřeby uspokojené zdarma a nemuseli by pracovat 40–50 hodin týdně jen proto, aby se sotva užívali, zvýšil by se čas, který by měli k dispozici k úvahám o povaze světa, a snížil by se stres, což by pravděpodobně zvýšilo zájem o společenský vliv, a tím i potenciál pro destabilizaci

stávajícího systému, než kdyby setrvali ve své každodenní realitě zatížené nutností mzdy.

Zároveň by samotná ztráta obchodního obratu díky tomuto přístupu přímo oslabil mocenský establishment, protože bez neustálého odčerpávání příjmů a bohatství od pracujících/nížší třídy, které by je udržovalo v deprivaci, nouzi a podřízené poloze, by mocenský establishment byl dále oslaben, jelikož tato nerovnováha v hrubém rozdělení je klíčová pro udržení nerovnováhy hrubé moci. Jinými slovy, systém sám o sobě „posiluje hierarchii“ díky svým tokům příjmů a bohatství a jakýkoli krok k demontáži mocenského mechanismu systému prostřednictvím snížení obchodní aktivity by byl „hierarchii oslabující“ (slovy teoretiků sociální dominance).

Tím se snažím říct, že existují mechanismy endogenního systému *tržní ekonomiky*, které silně odchylují výsledky *tržního systému* nejen od rozumných zájmů *veřejného zdraví*, čímž uměle udržují deprivaci, ale také od rozumných demokratických zájmů a principů. To prostě není to, k čemu je systém navržen. Což vysvětluje, proč se demokratické/vládní pokusy o ovlivnění systému ve snaze napravit související systémem vyvolané nerovnováhy (prostřednictvím programů sociálního zabezpečení, snah o přerozdělení bohatství, ochrany životního prostředí atd.) obvykle setkávají s velkým odporem, který se vždy snaží vrátit *trh* zpět do jeho co nejméně upraveného stavu „svobody“, jak rádi říkají libertariáni.

A tragická pointa je tato: Čím více systém a jeho aktéři naplňují tuto gravitaci směrem k čistě „volným trhům“, tím horší se věci nevyhnutelně stávají pro reálný svět na všech úrovních.

Tržní dystopie

Pokud tomu nevěříte, vezměme si jako myšlenkové cvičení vnitřní logiku, která je vlastní *kapitalismu volného trhu*, v jeho přirozené extrémní „čistotě“. Svět, kde všechna rozhodnutí a výsledky vyplývají z obchodu, trhů, soukromého vlastnictví výrobních prostředků a sociální, procedurální a mocenské architektury, která endogenně vzniká z masového transakčního chování na „čistě volném trhu“ poháněném pouze souvisejícími pobídkami, organizovanými „herní deskou“.

Jedinou „regulací“, která může nastat, je samoregulace pouze z vnitřní dynamiky systému (vzpomeňte si na *dynamiku cen nabídky a poptávky* atd.). Žádná vládní regulace ani netržní zásah třetí strany jakéhokoli druhu. Žádné záchranné sítě. Pouze *trh* může určovat výsledky. Veřejné zdraví, demokracie, rozdělení příjmů a bohatství, stav životního prostředí atd. mohou být pouze výsledkem tohoto masového chování „volného trhu“.

Jaký by byl celkový výsledek?

Kromě apokalyptického urychlení kolapsu ekosystému, protože bylo prokázáno, že *trh* se nedokáže takovým způsobem sám regulovat, a *negativní tržní externality*, které vytváří kvůli své na nedostatku založené logice nekonečného růstu, by explodovaly; a kromě rostoucí, nekontrolované koncentrace bohatství a třídní propasti, která by nakonec udělala z Billa Gatese, Jeffa Bezose a Elona Muska jen chudáky – by celkový politicko-společenský stav výsledku byl ze 100 % ve své podstatě fašistický.

K alokaci zdrojů by docházelo pouze podřízením se obchodní struktuře a ti, kteří si to nemohou dovolit, nebudou mít žádné jiné prostředky k obživě. Nemůžete si dovolit jídlo? Prostě zemřete. Nelíbí se vám vedení (nebo váš „šéf“)? Vaší jedinou možností by bylo pokusit se soutěžit v *tržní hře* o převahu nad jejich mocí vlastním hromaděním bohatství, což by bylo ve většině případů po určitém bodě marné, protože výhoda plynoucí z bohatství je v této hře skutečně nakloněná – bohatí mají tendenci zůstat bohatými díky *dynamice systému*. Proměnlivá *sociální mobilita* byla v *kapitalismu* vždycky vtípem, ale v této hypotetické situaci by byla dovedena do extrému.

Podobně by se světová moc rychle koncentrovala prostřednictvím monopolů a kartelů, přičemž jen velmi, velmi málo subjektů by vlastnilo většinu globálních zdrojů a výrobních prostředků (například Amazon.com), které by spolu v „duchu konkurence“ fakticky spolupracovaly (chápeš, jak jsem to myslel?) a proti jejich diktátorským preferencím by existovala jen malá až žádná páka, jak se jim postavit.

Pokud by byla zavedena *legislativní moc*, můžete si být jisti, že by byla použita pouze k upevnění dynamiky a zachování *moci a bohatství* nyní vládnoucí třídy založené na byznysu, jako další úroveň *konkurenční výhody*. Střední třída by pak přestala existovat a vyleštila by neofeudální architekturu, kde je právo člověka na život, svobodu, rovnost, politický hlas atd. redukováno na pouhé množství peněz, které má – být jen tak svobodný, jak vám to dovolí vaše kupní síla. To znamená, že jediné „hlasování“ by bylo vašim dolarem a čím méně peněz máte, tím méně máte moci a v širším smyslu i lidských práv.

Tento velkolepý dystopický experiment ve stylu Ayn Rand by pak opět skončil totálním společenským kolapsem, protože čistá společnost *volného trhu* by byla stoprocentně ekocidní – ale až po obrovském utrpení, nemocech, útlaku a konfliktech.

Bystrý čtenář se nad touto hypotézou může na chvíli zamyslet a pomyslet si: „Hmm, i když to teď není tak extrémní, takhle nějak to ale nyní chodí! A nebyť intervencí/regulace systému prostřednictvím demokraticko-administrativních státních procesů, bez ohledu na to, jak chybné jsou, pravděpodobně bychom už byli v takové extrémní libertariánské noční můře!“

Přesně.

A ne, nestavím klasickou libertariánskou dualitu mezi „stát“ a „trh“, protože základní podstata dnešního moderního státu je primárně výsledkem mechanismů a kulturní

adaptace *tržního systému*, nikoli naopak. *Tržní pobídky* zůstávají na této planetě v zásadě dominantní a jakákoli nápravná moc pseudodemokratického státu je již dlouho potlačena tržními silami (ale ne zcela odstraněna), a proto má dnes civilizace například určitou – ale zatím velmi slabou – ochranu životního prostředí.

A to je bod, ke kterému směřuji: Tato volnotržní náboženská tendence, která má sklon věci zhoršovat, zůstává silná a dál sílí.“

Na rozdíl od všeho, co propagovaly zastánci *trhu*, zejména v 80. letech 20. století s nástupem Ronalda Reagana a Margaret Thatcherové (čímž se svět pevně moduloval do neoliberalní psychózy *volného trhu*), *tržní kapitalismus* není stabilním ani udržitelným systémem výroby a distribuce. Veškeré formální i empirické kybernetické/systémové analýzy to dokazují. A rozhodně se opět nejedná o systém otevřené demokratické správy věcí veřejných, který by podpořoval rovnostářský konsenzus.

Je to konkurenční, nedostatek zneužívající, nekonečně rostoucí systém posílený zpětnou vazbou, pevně zakořeněný v hierarchické mocenské dominanci; holisticky nestabilní a v kontextu lidské udržitelnosti nebo spravedlivé existence se vůbec nemůže správně „samoregulovat“.

Toxické vlastnosti jsou v něm zabudované. Jsou endogenní součástí projevu systému.

Jinými slovy, kdybyste vzali miliardu nových lidí bez jakéhokoli hodnotového systému a vysadili je na novou planetu a donutili je využívat tuto tržně-obchodní ekonomiku k přežití a sociální organizaci jak to děláme nyní, základní společenské rysy, které by se na této nové planetě systematicky/organicky vyvinuly v průběhu času, by byly v zásadě stejné, jako je vidíme kolem nás dnes. Takto funguje dynamika systému.

Námezdní otrok

Po tom všem, co bylo řečeno, se vraťme ke kontextu *moci, demokracie a fašismu*. Topologický rozdíl, chcete-li, spočívá v tom, že *kapitalismus* namísto orwellovské masové byrokratické a represivní hierarchie ve stylu 1984, která je v souladu s tradičním vnímáním *fašismu*, dělá něco elegantnějšího – rozkládá totalitní charakter na části nebo uzly zvané *podniky* neboli společnosti a korporace.

Tyto obchodní uzly (soukromí vlastníci výrobních prostředků), propojené mechanismy a pobídky obchodu, vytvářejí síť *hierarchické moci*, která shora dolů využívá inherentní nevýhody průměrného pracujícího člověka a vynucuje podřízenost celému systému, čímž v zásadě porušuje lidská práva obecně podle všech definic.

Říkám, že toto zneužívá inherentní nevýhody průměrného člověka v tom smyslu, že kdokoli, kdo se do systému narodí bez potřebných privilegií rodinného vlastnictví výrobních prostředků nebo bez nadbytečného bohatství (a s tím spojené moci a herního

pákového efektu), je z podstaty *strukturální reality* automaticky ve strategické nevýhodě, čímž je utlačován.

Tento nátlak je dále posílen finanční vrstvou, která je vlastní *kapitalistické ekonomice* a má kořeny v *dluhu* (nedostatku). Pamatujte, že všechny peníze jsou tvořeny z *dluhu* a úroky se účtují na tento *dluh*, který v peněžní zásobě neexistuje. Dluhů tedy existuje vždy více než peněz v oběhu, což znamená, že společnost jako celek je v neustálém nedostatku a neustále se potřebuje dostat z díry, ze které není úniku.

Proto se všichni musí podrobit systému zaměstnání – někteří více než jiní – v naprostém nátlaku (pod narativní záminkou, že pouze „přispívají společnosti“ nebo že se jedná o „přirozený“ systém, jak praví propaganda, nebo možná nejvíc urážlivé „dostanete jen to, za co pracujete“).

Protože bez této podřízenosti neexistuje právo na existenci, což znamená, že jídlo, přístřeší a nezbytnosti jsou ve společnosti odmítány jako základní lidská práva, *tržní kapitalismus* nabývá spíše než čehokoli jiného podoby *dluhového otroctví*.

Jen proto, že si lidé mohou v *tržní struktuře* – která je ještě více zúžena dovednostmi, které měli to štěstí získat ve svém ekonomicky napjatém životě, aby si zajistili práci – vybrat, pro kterou společnost jsou nuceni pracovat, není to systém svobodné volby. Vhodnou analogií by mohl být *reverzní trh* s otroky v 18. století, kde si otroci vybírají své majitele, na rozdíl od opačného postupu. Jednoho si ale vybrat musí.

Trajektorie

Hlavním účelem tohoto článku je zdůraznit to, co vnímám jako zrychlující se přechod v globální společnosti, kde tato rýsující se ortodoxie *filozofie volného trhu* stále více přetváří svět k obrazu svému, a to k horšímu. Systém už má dost omezování a je připraven znovu plně roztáhnout křídla. Éra kdysi dominantního „hybridu *státní regulace a trhu*“ je u konce. Demokraticky přidružený administrativní stát je stále více demontován ve prospěch čisté společnosti „volného trhu“.

Tím nechci tvrdit, že se jednoho dne probudíme a státní instituce přestane existovat. Fasáda zůstane, jak je, ale vnitřní funkce se zcela vzdálí od jakékoli regulační nebo intervenční role a umožní *trhu* být stále více „svobodný“, přičemž kvalita a účel státu jsou jen kvalitami a účelem další korporace, která soutěží pouze o svou obchodní výhodu.

Rozhodně se nejedná o nový trend.

Zejména konzervativně smýšlející zastánci *volného trhu* již dlouhou dobu svalují vinu za jakékoli společenské nepořádky na vměšování „státu“ a snaží se, kdykoli to jde, narušit *regulační moc* a „osvobodit *trh*“. V posledních letech však tato síla nebezpečně zesílila a zrychlila, jak se zmíním ke konci tohoto článku.

Nejprve mi ale dovoluňte, abych vás nudil trochou teorie a historie ve snaze lépe sdělit podstatu dané situace: *Kapitalismus jako dnešní nejzákladnější předpoklad fašismu.*

Rudý strašák

Vzestup Sovětského svazu na počátku 20. století zavedl symbol, který sehrál cennou funkci při podpoře domnělé nadřazenosti *tržního kapitalismu* ve veřejném vnímání. Tento symbol se nazývá „komunismus“, který lze také označovat jako *socialismus* nebo *marxismus*, protože všechny mají v podstatě stejnou funkci, pokud jde o argumenty obhajující *kapitalismus*.

Aby bylo jasno (jak jsem uvedl v předchozím článku), neexistuje žádný systémový design, který by byl inherentní *socialismu*, *komunismu* ani *marxismu*. Neexistuje žádná *struktura*. Neexistuje žádná mapa. Neexistuje žádný plán. Existuje pouze relativní spojení s určitou mírou odchylky od praktik *kapitalismu*. Tyto pojmy představují extrémně volnou, vysoce subjektivní *morální filozofii* a *antagonismus* vůči *tržní ekonomice*, na kterém může země stavět svým vlastním novým způsobem historicky ve formě jakési byrokracie s rozhodováním shora dolů.

Každý, kdo používá slogany jako „socialismus nefunguje“, nemá ponětí, co vlastně říká a jednoduše se topí v odvěké, opakované symbolické propagandě. Ve skutečnosti říká, že „všechno, co není *tržní kapitalismus*, nefunguje“, což je bolestně dogmatická a neopodstatněná představa. Slouží však k vytváření iluze, že *tržní kapitalismus* je to nejlepší, co si lidstvo může přát.

Pokud jde o zásluhy SSSR, jeho takzvaná „komunistická“ struktura byla sama o sobě jako byrokracie nová. Zda se sami považovali za komunistické v pozitivním smyslu nebo je Spojené státy za komunistické označily v negativním smyslu, je naprosto bezvýznamné. Kritika Sovětského svazu je jednoduše kritikou Sovětského svazu, a nikoli kritikou nějakého předpokládaného systému, který jej údajně definoval.

Aby byl systém chápán jako systém, musí mít *samoregulační a zpětnovazební vlastnosti*. V tomto kontextu si může kdokoli představit jakýkoli systém. Bitcoin je toho příkladem z popkultury (a ne, nepropaguji ho jako řešení čehokoli). Kód je napsán s již určenou strukturou a dynamikou systému. Pokud by byl takový kód použit v jiném prostředí nebo kontextu, rozpoznáváme ho jako stejný systém, přestože byl použit v jiných oblastech.

Komunismus nemá sdílený kód. *Kapitalismus* ho ale má. To je obrovský rozdíl. *Kapitalismus* je skutečně měřitelný systém, protože obchod a jeho dynamika jsou endogenně strukturovány. *Komunismus* není měřitelný, protože nemá žádnou endogenní, samo-generující strukturu ani aspekty řízené *zpětnou vazbou*, které by měly definující povahu. Spíše je to jen druh filozofie, která se opět pokouší odklonit od určitých aspektů *kapitalismu*.

To znamená, že na počátku až do poloviny 20. století, kdy Spojené státy a velká část Evropy procházely těžkými ekonomickými zkouškami (Velkou hospodářskou krizí) a zároveň rostoucím masovým povědomím a odporem vůči brutálním, mizerným a neregulovaným podmínkám *průmyslového trhu* – které zahrnovaly bující dětskou práci, 18-hodinové směny, extrémně nízké mzdy, žádnou podporu odborů ani základní ochranu práce, žádnou zdravotní péči, bezpečnost atd. – si ti, kteří se snažili zachovat *kapitalismus* v tomto „boji“ s protikladným „komunismem“ SSSR (dekódovaným jako ztráta víry v *kapitalismus*), uvědomili potřebu masové PR kampaně, která by se pokusila udržet systém elit.

V této strategii se SSSR, poněkud ironicky, nestal největší hrozbou *kapitalismu*, ale jeho největším obětním beránkem a strašákem – nástrojem komparativního marketingu, kde antikomunistická (pro-kapitalistická) propaganda pomáhala posilovat respekt a toleranci k americké tržně založené společnosti a utvářela tuto falešnou dualitu, která je dodnes rozšířená. Z dlouhodobého hlediska bylo zničení SSSR stále ideálním „vítězstvím“, jak zachovat tržně založený mocenský systém Západu – stejným způsobem, jakým USA i dnes nadále dusí malé země, jako je Kuba a Venezuela, a vytvářejí dojem, že problémy, kterým tyto země čelí, jsou výhradním důsledkem „socialismu“ nebo „komunismu“ jako selhávajícího systému, když jsou ve skutečnosti často z velké části důsledkem nekonečných sankcí a vnější sabotáže.

Nemohou dovolit, aby „antitržní virus“ nabíral na síle bez ohledu na to, jak malý je, a zároveň si zachoval PR komparativní pohled a klamal obyvatelstvo, aby spojovalo problémy těchto národů s čímkoli „antikapitalistickým“. A fungovalo to dobře. Síla globální kapitalistické hegemonie se neustále snaží znečistit nebo zničit cokoli, co jí může odebrat ekonomickou aktivitu nebo znečistit její image nadřazenosti.

Rovnostářské podbízení

Zábavným a čistě manipulativním rozporem s mnoha dalšími pro-tržními argumenty se s nástupem *průmyslové revoluce* a nastupující éry *masové výroby* od počátku až do poloviny 20. století rozhodla státní a obchodní propaganda v rámci PR snahy pokusit o kooptování některých „komunistických“ morálních témat, která se lidem zřejmě líbila. Jedním z úhlů pohledu bylo prosadit myšlenku, že masová spotřeba – a čím více, tím lépe – je tou pravou cestou k dosažení vytoužených rovnostářských cílů komunismu/socialismu. Ano, k tomu skutečně došlo.

Jak napsal John Maynard Keynes, v jeho případě zcela upřímně, ve své eseji z roku 1929 *Pro naše vnoučata (For Our Grandchildren)*, ve které byl vykreslen obraz, kde plody soukromého podnikání nakonec povedou ke kratším pracovním týdnům, vyšším mzdám, nižším cenám, konci chudoby a v podstatě k posunu k vlastnímu zastarávání *kapitalismu* prostřednictvím *strategické hojnosti a technologií*.

Je zřejmé, že se nic z toho nestalo.

Předpokládaná vyhlídka však byla skvělým podnětem pro PR zneužívání. Stále lze nalézt články v amerických časopisech z 50. let, které popisovaly navrhovaný vznikající *egalitarismus nové konzumní republiky* a naznačovaly její aktivní nadřazenost v kontrastu s prchavými „rozmary“ *socialistické* filozofie.

Aby bylo jasno: *Tržní kapitalismus* se sám nereguloval ani se nepřizpůsobil ničemu rovnostářskému, ani nedošlo k žádným tržně řízeným zlepšením v oblasti pracovních práv a dalších oblastí. To vše se v jakékoli míře odehrálo prostřednictvím intervenčních politik prostřednictvím *demokratické angažovanosti*, a tedy *regulačního využití* administrativního státu. Pouze držení takového škrticího obojku na kapitalistickém rotvajlerovi k těmto účinkům přispělo.

Skutečná dynamika, která umožnila nebo vytvořila iluzi větších lidských práv, rovnosti a rovnostářství, byla nekontrolovatelná nadprodukce a spotřeba, která – jak říkají propagandisté – „zvýšila naši životní úroveň více než kterýkoli jiný společenský systém!“ Jde o nehospodárnou a neudržitelnou ekonomickou strategii, vázanou na funkci *nekonečného růstu trhu*, která systém nenarušuje prostřednictvím zásahů.

Šílenství je takové, že samotný *ekonomický růst* (zvýšená produkce a spotřeba, bez ohledu na to, kým) je nyní většinou ekonomů považován za nejlepší a jediný prostředek ke snížení chudoby, na rozdíl od přímého ukončení chudoby prostřednictvím administrativního státu nebo netržních prostředků. Analogicky je to jako zaplavit celý trávník jen proto, abyste zalili jednu rostlinu.

Vidíme zde společné, celkově bludné téma – snažit se „marketizovat“ každý problém, aby se zabránilo jakémukoli vnějšímu zásahu netržní povahy. Stejnou špatnou logiku vidíte u pokusů, jako jsou uhlíkové kredity, které se snaží využít *tržní síly* k omezení znečištění. Nefungovalo to a ani nebude. Objevili se dokonce zastánci libertariánství, kteří docela šíleně argumentovali, že samotná právní legislativa může být vytvářena a vymáhána soukromým podnikáním.

Zpět k naší lekci dějin PR. Vzhledem k hrubé povaze *průmyslového kapitalismu* na počátku 20. století byly učiněny i regulační kroky ke zmírnění mnoha negativních, systémem formovaných realit *veřejného zdraví* a represí. Zatímco na jedné straně to prostě dávalo smysl, na druhé straně takové kroky také sloužily jako konkurence s hodnotami domnělého „komunismu“, který se snažil znovu získat veřejné mínění.

V tomto vzácném období v USA existovalo velmi vysoké zdanění bohatých (až 90 %), rozsáhlé reformy sociálního zabezpečení, zavedení penzijních programů, pojištění v nezaměstnanosti, odborů a ochrany pracovníků, zahájení státem podporované zdravotní péče a mnoho dalších podobných věcí, které mnozí v pro-tržním transu i dnes považují za „socialistické“ a kacířské.

Ale v té době bylo pro kapitalistický Západ nezbytné nejen prosazovat narativní systém přesvědčení, že ekonomika „volného trhu“ je nadřazená svému takzvanému

„komunistickému“ konkurentovi na Východě, ale také vytvářet materiální podmínky, které tento předpoklad uměle potvrzovaly prostřednictvím administrativního státu. Netvrdím samozřejmě, že to byla jediná motivace pro tyto změny, ale geopolitický efekt byl přesně takový.

Ale pak se SSSR rozpadl.

Nyní (a přesně k tomu mířím jako k síle adaptace systému) s pečeti symbolického triumfu *kapitalismu* nad *komunismem*, pevně vštípenou globálně touto historickou událostí, se pro-tržní loajalita a priority začaly pomalu přesouvat „zpět do středu“ a uvolňovaly škrtící límec.

Tolerování polo-korekčních intervenčních politik, které byly dříve prosazovány k uklidnění veřejného mínění, bylo v politickém i PR smyslu stále více zbytečné. Neexistoval již ideologický nepřítel, který by si získal srdce a mysli proti *kapitalismu*. A od té doby až dodnes jsme svědky pomalé, ale důsledné eroze a útoků na regulační instituce, pracovní práva, důchodové zabezpečení, doplňkovou zdravotní péči, politiku rozdělování bohatství, zmírňování chudoby a prakticky na vše, co lze vnímat jako vměšování do rozhodnutí *Boha volného trhu*.

Náboženským cílem byl návrat ke „svobodnému“, deregulovanému, privatizovanému a v konečném důsledku *laissez-faire* stavu, v němž se nyní demokratický, administrativně intervenční „stát“ sám stal novým postkomunistickým symbolickým nepřítelem a *tržní ekonomika* spasitelem.

V 90. letech 20. století se ortodoxie *laissez-faire* rychle rozšířila po celém světě v podobě *neoliberalismu* – pro-tržní a protiregulační teorie, která se rozšířila do všech významných mezinárodních institucí. A jak již bylo zmíněno, každý národ, který se pokoušel odklonit od tohoto otevřeného obchodu, proti-národního, pro-soukromého vlastnictví a proti-regulačního privatizovaného náboženství byl/je stále více považován za darebácký, přičemž mnoho takových kroků bylo – docela ironicky – považováno za „nedemokratické“.

A proto se ubíráme naší moderní trajektorií.

Naše určující debata

Nejdůležitějším sociopolitickým hlediskem dneška není rozlišování mezi *levicí a pravicí*, *konzervativcem* a *progresivistou* nebo jinými vágními kategorickými označeními, která spíše škodí, než prospívají.

Je to mezi těmi, kdo věří v náboženství *volného trhu* a těmi, kdo se odváží uvažovat o něčem jiném, kdo chápe zoufalé nedostatky a hledá potřebu dále omezit tuto bestii regulacemi a/nebo ji časem nahradit.

Můžeme diskutovat o právech na potraty, specifických lidských právech, policejní brutalitě, válce, náboženském extrémismu, vzdělávacích problémech, politické korupci a dalších politicky žhavých tématech, o kterých se často předpokládá, že nemají žádný vztah k povaze ekonomiky. Ve skutečnosti však velmi často ano, protože tyto věci jsou hluboce spjaty s propagovanými systémy přesvědčení a hodnot, které se točí kolem role *trhů* versus role *regulačního státu/demokracie*, a které mnoho zastánců *trhu* emocionálně vstřebává jako karikaturní bitvu mezi „individuální svobodou“ (trhy) a „utlačujícím nátlakem“ (státní moc). To pak živí složitější systémy přesvědčení s podobnými souvisejícími tématy.

Navíc, i když je obtížné stanovit priority v litanii sociálních problémů, které na planetě máme, jednu věc víme jistě – jen málo z nich bude mít vliv, pokud zničíme naše prostředí. *Fundamentalismus volného trhu* je bezpochyby nejrychlejší systémovou metodou, jak toho dosáhnout, protože je založen na *cyklické spotřebě* a *nekonečném endogenním hospodářském růstu*. Už jen na základě této otázky by se dal doslova odmítnout každý jiný skutečný nebo zdánlivý argument. Systém je z ekologického hlediska zcela neudržitelný.

Což nás vrací k souvislosti *kapitalismu* a *fašismu*.

Jak již bylo diskutováno, určující struktura *kapitalismu* a jeho endogenní výsledky jsou opakem *demokracie* na všech úrovních. Od diktátorské struktury *podnikání* zakořeněné v *mocenské hierarchii* shora dolů, přes síť kontroly *vlastnických tříd*, která matematicky implicitně využívá strukturálně znevýhodněné běžné občany a ze své podstaty odčerpává peníze od chudých k bohatým, až po nejzákladnější realitu, že svobodu samotnou lze pouze „koupit“ a že jste svobodní jen tak, jak vám to dovolí vaše kupní síla v kontextu toho, že nemusíte prodávat svou práci někomu jinému, v diktátorském systému jako určujícím rysu vašeho života.

Prostředky zmírnění, které byly v systému zkoušeny za účelem snížení škod, spočívaly v *intervenční regulaci* prostřednictvím *státní vlády* a v širším smyslu v demokratické volbě prostřednictvím *zastupitelské demokracie*. Moc *tržního systému* – moc, kterou vytváří a hodnoty, které podporuje – se vždy snažil narušit demokratický regulační stát ve prospěch tržní „svobody“.

Pokud bude tato post-sovětská, post-„komunistická“ trajektorie směrem k fundamentalismu *volného trhu* pokračovat, protnou se dvě vznikající tendence. Ty mohou učinit nárůst globálního autoritářství a vznik nových forem fašismu výrazně pravděpodobnějšími (jako by to už nebylo samo o sobě dostatečně problematické):

(1) Výše zmíněná *endogenní*, v podstatě diktátorská charakteristika, která je vlastní samotné povaze/struktuře systému a prolíná se se (2a) zrychlující se *sociální destabilizací*, jež má kořeny především v *úpadku životního prostředí*, ale také v (2b) domácím pobouření způsobeném rostoucí *socioekonomickou nerovností* a jejími výslednými, dále destabilizujícími důsledky.

Bohužel, výsledek těchto sil neinspiruje k novým, brilantním nápadům na řešení problémů, k nástupu udržitelnějšího a humánnějšího sociálního systému a podobně. Tyto stresové tlaky se mohou projevit a projeví pouze v tom, že *mocenský systém* bude silněji tlačit na krk civilizace.

Výsledkem budou převážně veřejný strach, zmatek, nesprávné obviňování a potřeba vynutit si pořádek nátlakem, což velká část populace uvítá. Více policie, více zákonů a vítanější autoritářství pod reakcí strachu a hněvu. Jediná věc, která může v dlouhodobém horizontu tuto trajektorii skutečně změnit, je *strukturální změna* a naděje, že kreativní myslitelé dříve než později přijdou s ekonomickou alternativou, která nabídne únikový východ z aktuálního systému a ukáže reálnou možnost jiného uspořádání, než se situace stane příliš destabilizovanou.

Mimochodem, jelikož to přesahuje rámec tohoto článku, je to předmětem zájmu mého nového filmu *Zeitgeist: Requiem* spolu s diskusí v mém podcastu *Revolution Now!* Také budu psát další články o architektuře toho, co nazývám *Integrál*, což je projekt paralelní ekonomiky, jehož cílem je, pokud bude masově využit, škálovat a nahradit *tržní ekonomiku* jako celek. Bude to pokus. Práce probíhá. A zoufale potřebujeme více lidí, kteří takto přemýšlejí.

Ale dokud k takové radikální tvorbě a skutečné změně systému konečně nedojde, je třeba vynaložit úsilí na boj proti současným politickým hnutím a souvisejícím politikám, které se neúnavně snaží věci zatlačit zpět do purismu *volného trhu* (podívejte se na *Chevron Deference* a na to, co právě dělá Nejvyšší soud USA).

Stejně tak, jak již bylo naznačeno, si nemůžeme myslet, že zhoršení věcí bude první fází jejich zlepšování. Tuto rétoriku slyšíme v mnoha revolučních kruzích: „Systém se musí zhroutit, než ho budeme moci řádně obnovit a/nebo se hodnoty upraví.“ To je omyl. Čím horší je společenská situace, tím více si lidé zvyknou na *nový normál*, zpravidla s mírnou výjimkou zvýšeného hněvu, který bude většinou nemístný, protože jedinou proveditelnou změnou v této trajektorii je *změna systému* a většina z nich k tomuto závěru nedošla ani nemá vizi, na které by mohla pracovat.

Nemluvě o tom, že umožnění dalšího zhoršování ekosystému nabízí vyhlídku na „bod, odkud není návratu“. I kdyby sociální destabilizace vedla k radikální, pozitivní sociopolitické revoluci, pokud je ekologická škoda již způsobena, zůstává prostě nevratná. Systémoví teoretici, kteří vytvořili modely pro druh environmentálních krizí, které dnes vidíme a které můžeme očekávat v budoucnu, vzhledem k našemu scénáři zachování „běžného stavu podnikání“, poukazují na to, že zmírnění těchto výsledků/trajektorií nemůže být a nebude okamžité. I kdyby se například veškeré znečištění zastavilo právě teď, účinky předchozího znečištění by přetrvávaly po celá desetiletí.

Ve výsledku, pokud neexistuje alternativní ekonomický model, který by dokázal absorbovat ty, kteří jsou nakonec zcela odcizeni *tržním systémem*, budou veškeré projevy hněvu, protesty, povstání a násilná sociální destabilizace jednoduše znovu potlačeny větším počtem policistů, více věznicemi a přísnější represivní legislativou.

Takže kromě práce na budování struktury nového společenského systému, který nahradí ten starý, je zapotřebí nová úroveň bdělosti, aby se mezitím udělalo vše pro to, aby se zastavila gravitace k tomuto toxickému, sebevražednému fundamentalismu *volného trhu* a urychlování sociálních a environmentálních problémů, za které je zodpovědný.

Realita naší „demokracie“

Pro ty z nás, kteří prokoukli zdánlivou ztracenou naději na *zastupitelskou politickou demokracii* – urážlivě slabého a naprosto zkorumpovaného pokusu o posílení veřejného postavení vzhledem k jeho zakořenění v ohromující, převládající, morálně protichůdné a nedemokratické struktuře *tržního kapitalismu* a jeho dominantních „vítězů moci“ – je přirozenou reakcí na návrh „měli byste jít volit!“ obrovské zděšení.

Snad největší urážkou ze všech je naivní grandióznost – paušální představa, která říká, že jde o „hlasování za to, aby nás zastupovali jiní“ – lidé, kteří nemají žádnou skutečnou závaznou dohodu dělat cokoli, co slíbili, jakmile budou zvoleni, s jediným důsledkem, že jsou po letech odvoláni, jen aby byli nahrazeni dalšími figurkami, které podle téměř všech empirických trendů budou i nadále loajální ke svému osobnímu *finančnímu blahobytu* a *moci* než čemukoli jinému, a které bývají velmi často již bohaté, a tudíž ideologicky loajální k *tržnímu systému*, který je takovými učinil.

V odhodlaném aktivistickém světě, jak jsem otevřeně popsal v předchozích filmových dílech (viz *Zeitgeist: Dodatek*), by byl aktem velké bdělosti skutečně masivní bojkot celého *volebního systému*, už jen jako prohlášení upozorňující na to, jak urážlivá je tato takzvaná „demokratická“ struktura, o níž se nám říká, že je vrcholem lidské svobody a rovnostářského konsensu ovlivňujícího budoucnost společnosti. Samozřejmě, kromě tohoto gesta odmítnutí by takový akt byl skutečně účinný pouze tehdy, kdyby rebelující populace měla alternativu, na kterou by se mohla odkázat a kterou by mohla prezentovat jako náhradu, jak již bylo zmíněno, což by znamenalo úplnou změnu ekonomického systému spojenou s aplikacemi *přímé demokracie*, včetně všudypřítomných referend, jako je například možnost obyvatelstva odmítnout válku lidovým hlasováním atd. Ale opět připomeňme, že bez ekonomické změny ve skutečnosti neexistuje žádná politická změna.

To však nic nemění na skutečnosti, že – spolu s faktem, že historicky vzato jsou „odlišné“ osobnosti, které náš systém staví do popředí jako kandidáty, vybírány v procesu zcela zbaveném účasti veřejnosti a řízeném penězi a zájmy institucí, což vede k velké podobnosti nabízených možností bez ohledu na politickou stranu – stále existuje, jakkoli

je to poněkud žalostné, určitý prostor pro účast ve volebním systému. A někdy dokonce prostor kriticky důležitý, jako právě nyní.

Víte, způsob, jakým většina lidí přemýšlí o aktu hlasování, je zcela mylný. Buď to dělají jako pasivní akt společenského přijetí, aby zapadli a vytvořili dojem, že jim na tom záleží, zatímco se soustředí na svůj příjem a rodinu; nebo naletěli na mainstreamový klam a ignorantsky si spojují národní nebo světové dynamiky s mikrokosmem zvolených politiků, který, jak již bylo řečeno, hraje jen malou roli v tom, co se ve společnosti skutečně děje, vzhledem k ohromující převaze *tržních sil*; nebo se přiklánějí k názoru, že celá věc je zbytečná a považují za urážlivé se do ní vůbec zapojit.

Všechny takové názory ukazují nepochopení, do čeho se vlastně zapojily. Systémová role *zastupitelské demokracie* v kontextu *tržního kapitalismu* má pouze dvě skutečné makro funkce, jak již bylo zmíněno:

(a) Posun ve prospěch „osvobození trhu“ a trajektorie náboženství a všech jeho zkreslených důsledků, pevný tlak na *fašismus* a *ekocidu* nebo

(b) postup proti němu jakýmkoli možným způsobem.

Ano, vím, že to zní jako zjednodušená falešná dualita, a ano chápu, že v sázce jsou i další otázky, jak již bylo řečeno, s různou úrovní vztahu k obecné ekonomické polaritě, kterou navrhuji.

Ale pokud jde o záchranu této civilizace před sebou samou, veškerá energie se musí zaměřit proti ortodoxii *trhu* a bojovat proti všem rakovinným nádorům této nemoci – privatizaci, deregulaci, dynamice dosahování výhod v oblasti bohatství, hospodářskému růstu, znečištění poháněnému ziskem, kaskádě tržně poháněného elitářství, třídní bigotnosti, přečerpávání zdrojů, degradaci biotopů a tak dále – a to vše po celou dobu – a snaže vybudovat nový systém, jak již bylo zmíněno.

Tyto aktivistické úhly pohledu – jeden na zpomalení úpadku a druhý na nahrazení destruktivního *systému trhů* – to je skutečné aktivistické zaměření pro každého, komu záleží na budoucnosti lidstva a kdo věnuje pozornost skutečnému kořeni problému na makroúrovni.

V tomto ohledu musíme změnit psychologii spojenou s aktem „hlasování“ v této (ano, ubohé) globální demokracii. Toho lze dosáhnout tak, že se budeme dívat pouze na *ekosystém politik* a opatření, které jsou ve hře, a nic víc. Jednotliví lidé a do jisté míry i do jisté míry i samotné politické strany jsou bezvýznamní.

Například v kontextu nadcházejících prezidentských voleb v Americe je Joe Biden jako osoba bezvýznamný. Donald Trump jako osoba je bezvýznamný. Nejde o to, jak strašní jsou, kdo je příliš starý a podobně, ale jaké hodnoty, přesvědčení a politiky prosazují a jak tyto myšlenky zapadají do kontextu snahy „osvobodit trh“, nebo naopak „trh regulovat“ ve prospěch environmentální udržitelnosti a lidských práv. V tomto hodnocení platí, že pokud některý kandidát směřuje více k potlačení *podnikání* a jeho naprosté neschopnosti fungovat environmentálně udržitelně či s dobrým svědomím,

pak je to ten, pro koho hlasujete – nebo, chcete-li, hlasujete proti jeho více volnotržně orientovaným konkurentům. Bez ohledu na to, kdo jsou nebo cokoli jiného si myslí, řečeno bez obalu.

Jakákoli politická strana nebo osoba, která zastává *libertariánský pohled na trhy a/nebo obchodní pohled* na to, jak by měla společnost fungovat, by měla být zrušena, protože je součástí nejdominantnějšího, toxického virálního trendu. Jsou to oni, kdo, pokud uspějí, posunou společnost za bod, odkud není návratu z hlediska životního prostředí, jak již bylo zmíněno. Jsou to oni, kdo modulují již tak hluboce elitářskou, třídně utlačující strukturu *kapitalismu* do plnohodnotného *fašismu* a budou se snažit vnutit architekturu *obchodní diktatury* přímo na celou domácí společnost, která se hroutí.

Je načase opustit představu, že hlasovat pro XYZ znamená podporovat XYZ jako jednotlivce nebo skupinu, jako by člověk chodil kolem s obrázkem nějakého idiotského politika na tričku. Takto se tento chabý, ale stále relevantní nástroj moderní *zastupitelské demokracie* dnes nepoužívá. Stejně jako fráze „hlasování pro menší zlo“ ve skutečnosti také mívá pointu.

Je načase přestat s neurózou identity. Ti, kteří říkají věci jako „nenávidím Donalda Trumpa, ale prostě nemůžu volit Joea Bidena kvůli XYZ“, se ztrácejí v egoistické identitě. Nemá to nic společného s tím, „koho“ máte nebo nemáte rádi. Nemá to nic společného s tím, zda jste pro nebo proti nějaké osobě nebo skupině. Jde výhradně o širší politický kontext – snahu postavit se proti systémové podobě *kapitalistické nemoci*.

A pokud s tím potřebujete pomoc, zde je obecný seznam, kterým se můžete řídit:

– Nikdy nevolte nikoho, kdo propaguje následující:

- Deregulace odvětví, jako jsou finance, telekomunikace a energetika;
- Privatizace veřejných služeb, včetně dopravy, zdravotnictví a vzdělávání;
- Snížení daní z příjmu právnických osob a daňové úlevy pro bohaté;
- Dohody o volném obchodu zaměřené na snížení cel a bariér mezinárodního obchodu;
- Omezení vládních zásahů do ekonomiky, včetně omezeného dohledu a vymáhání antimonopolních zákonů;
- Podpora tržní hospodářské soutěže a spotřebitelské volby jakožto hlavních hnacích sil hospodářského růstu;
- Podpora deregulovaných trhů práce, včetně oslabených odborů a snížené ochrany pracovníků;
- Důraz na individuální odpovědnost a samoregulaci v rámci trhu;
- Zasazování se o minimální zasahování vlády do cenových mechanismů a tržní dynamiky;
- Omezené vládní výdaje na programy sociálního zabezpečení s důrazem na privatizaci nebo snižování nároků.

– Hlasujte pro každého, kdo propaguje následující:

- Zavádění komplexních regulačních rámců pro dohled nad průmyslovými odvětvími a ochranu spotřebitelů a životního prostředí;
- Rozšíření programů sociálního zabezpečení, včetně všeobecné zdravotní péče, dávek v nezaměstnanosti a sociálního zabezpečení;
- Posílení pracovních práv a podpora odborů za účelem vyjednávání spravedlivých mezd a pracovních podmínek;
- Přijetí progresivních daňových politik k přerozdělení bohatství a řešení nerovnosti příjmů;
- Podpora udržitelného rozvoje a ochrany životního prostředí prostřednictvím přísných předpisů týkajících se znečištění a těžby zdrojů;
- Zavedení veřejného vlastnictví nebo kontroly nad klíčovými průmyslovými odvětvími a veřejnými službami s cílem zajistit spravedlivý přístup a zabránit monopolům;
- Investice do veřejné infrastruktury a služeb s cílem řešit společenské potřeby a podporovat hospodářský rozvoj;
- Vymáhání antimonopolních zákonů s cílem předcházet monopolním praktikám a podporovat spravedlivou hospodářskou soutěž na trhu;
- Podpora opatření na ochranu spotřebitelů, včetně norem bezpečnosti výrobků a předpisů týkajících se klamavé reklamy;
- Zavádění finančních předpisů za účelem stabilizace trhů, prevence podvodů a ochrany investorů a spotřebitelů před hospodářskými poklesy.

Závěrem chci zopakovat, že v těchto těžkých časech absence účasti a apatie nikomu nic nepřinese, kromě sobeckého egoismu jednotlivce. Pokud člověku záleží na budoucnosti, využije každou možnost, jak pracovat na změně, i kdyby to znamenalo dojít k volební urně a odevzdat hlas pro „menší zlo“ nebo cokoli podobného.

Je to TO řešení? Samozřejmě, že ne. Ale je to další způsob, jak pomoci zadržet hráz, která hrozí protržením tím nejhorším směrem, a získat čas k tomu, abychom svrhli celý ekonomický systém a přetvořili naši civilizaci v opravdu udržitelnou a egalitární demokracii. To je skutečný cíl – a jediný cíl, na kterém skutečně záleží.

Pokud se nám i přes veškeré úsilí, velké i malé, konečně podaří vytvořit a zavést nový ekonomický základ pro společnost – takový, který neúprosně a endogenně nesměruje ke kolapsu ekosystému, a zároveň *strukturálně kodifikuje* skutečná lidská práva a humánní rozdělení zdrojů – pak by tato civilizace mohla mít šanci. Mezitím se budeme tvrdě bránit tržním šílencům.